

Valtiovarainministeriö

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalla laiksi tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta; sisäministeriön lausunto

Valtiovarainministeriö on pyytänyt sisäministeriön lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta.

Sisäministeriö pitää esityksessä ehdotettua sääntelyä ja sen tavoitteita kannatettavina.

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tulotietojärjestelmästä annettua lakia laajentamalla tiedonsaantiin oikeutettujen tiedon käyttäjien piiriä. Tulorekisterin tietoja voitaisiin nykyisten tiedon käyttäjien lisäksi luovuttaa Harmaan talouden selvitysyksikölle, Tullille, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselle, Maahanmuuttovirastolle, oikeusaputoimistolle ja Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimistolle, yleiselle edunvalvojalle, haastemiehille ja poliisille näiden laissa säädettävien tehtävien hoitamista varten. Tietojen saantiin tulorekisteristä jo oikeutettujen työ- ja elinkeinotoimiston sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tiedonsaantioikeutta laajennettaisiin koskemaan niiden maahanmuuttohallinnon tehtävien hoitamiseen tarvittavia tietoja. Ehdotuksilla ei laajennettaisi mainittujen tahojen tiedonsaantioikeutta sisällöllisesti, vaan kyse on tiedoista, joita näillä muutoinkin olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada.

Tiedonsaantiin tulorekisteristä oikeutettujen tiedon käyttäjien piirin laajentamisen tavoitteena on hyödyntää tulotietojärjestelmän tarjoamia mahdollisuuksia digitalisaation edistämiseen viranomais toiminnassa laajentamalla tulorekisterin tietojen käyttöalaa uusien käyttäjätahojen toiminnassa ja näin luoda edellytyksiä tiedon käyttäjien toiminnan tehostamiseen, eri osapuolille aiheutuvan hallinnollisen taakan vähentämiseen, päätöksenteon nopeutumiseen ja siinä käytettävien tietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden parantamiseen. Lisäksi tavoitteena on parantaa tietosuojaa hyödyntämällä tietojenvaihdossa sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan edellytykset täyttävää tietojärjestelmää.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

Sisäministeriö pitää luonnosta hallituksen esitykseksi tulorekisteriksi kannatettavana ja tarpeellisenä. Uudistus tulee edistämään rikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaa.

Esityksen vaikutukset sisäministeriön hallinnonalalla

Vaikutukset Maahanmuuttovirastoon

Kuten esitysluonnoksen nykytilaa koskevassa arvioissa todetaan, Maahanmuuttoviraston, työ- ja elinkeinotoimiston sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ratkaistavien hakemusten määrä on kasvussa, ja kun tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti pyrkiä lisäämään työ- ja opiskeluperusteista maahanmuuttoa sekä Suomen kansainvälistä houkuttelevuutta osaajien silmissä, on hakemusprosessia tarpeen nopeuttaa, tehostaa ja sujuvoittaa. Nykymenettelyssä Maahanmuuttoviraston myöntämien lupien reaaliaikainen jälkivalvonta on myös ollut haasteellista. Käytännössä valvonta on painottunut jatkoluvan hakemisvaiheeseen, mikä on voinut hidastaa väärinkäytösten havaitsemista. Esitysluonnoksen mukaan tarkoituksenmukainen keino tavoitteiden edistämiseen olisi mahdollistaa ajantasaisten tietojen välittäminen maahanmuuttohallinnon tarpeisiin tulorekisteristä

Vaikutukset poliisiin

Tulotietorekisteristä annetun lain (53/2018) 13 §:ssä on säädetty niistä tahoista, joille tulorekisteriyksikkö voi välittää ja luovuttaa tulorekisterin tietoja. Säännöksessä mainitut tahot ovat muun lain nojalla oikeutettuja saamaan tiedon suorituksen maksajalta tai toiselta tiedon käyttäjältä salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä.

Poliisille ehdotettavalla oikeudella saada tulorekisteriyksiköltä tietoja rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi ei laajennettaisi poliisin tiedonsaantioikeutta sisällöllisesti vaan kyse olisi tiedoista, jotka poliisilla muutoinkin olisi lain nojalla oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä saada. Tulorekisteriyhteyden luomisella kyettäisiin kuitenkin nopeuttamaan ja osin automatisoimaan poliisin rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi suorittamia toimia samoin kuin keskittämään poliisin toimia sinne, missä niillä oletettavasti olisi suurin vaikutus.

Keskusrikospoliisissa toimii rahanpesun selvittelykeskus, josta on säädetty rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa (445/2017). Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottamien epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten sekä niihin liittyvien tapahtumien määrä on lisääntynyt vuodesta 2018 alkaen merkittävästi. Ilmoituksia vastaanotettiin vuonna 2018 noin 39 000, vuonna 2019 noin 65 000 ja vuonna 2020 noin 62 000. Vuoden 2021 ilmoitusten määrä oli 3 631 789. Vuonna 2022 toukokuun alkuun mennessä vastaanotettujen ilmoitusten määrä oli n. 66 000, joten koko vuoden 2022 ilmoitusten määrän odotetaan olevan vuoden 2021 tasoa merkittävästi pienempi, mutta kuitenkin huomattavasti enemmän kuin vuoden 2019 ja 2020 huippulukemien.

Selvittelykeskus saa toimivaltansa puitteissa verohallinnolta velvoitteidenhoitoselvityksiä mm. edellä mainittuihin ilmoituksiin liittyvien harmaan talouden tapausten selvittämiseen ja niiden tuottaman rikosshyödyn poisottamiseen. Selvittelykeskus tarvitsee ajantasaisia tietoja tulorekisteristä, jotta suuresta määrästä epäilyttäviä liiketoimia koskevia ilmoituksia voidaan ottaa käsittelyyn ne, joissa henkilön tekemien liiketoimien suuruus on merkittävässä epäsuhdassa hänen lailliseen tulotasoonsa nähden, mikä puolestaan indikoi liiketoimeen sisältyvien varojen mahdollista rikollista alkuperää. Tällä hetkellä mainittu seulontatyö on hidasta ja osin sattumanvaraista ja on omiaan johtamaan siihen, että osa harmaan talouden

tapauksista jää selvittelykeskuksessa tosiasiaa käsittelemättä. Rahanpesun selvittelykeskuksen tietotarpeiden kannalta poliisin suora käyttöyhteys tulorekisteriin parantaisi tilannetta merkittävästi. Poliisin tulo-rekisterin käyttöoikeuden myötä selvittelykeskukselle voitaisiin luoda rekisteriin rakenteellisen tiedon käyttöliittymä, jossa tietokoneet keskustelisivat keskenään ennalta määritettyjen parametrien perusteella. Näin saatujen tietojen analysoinnissa normaali poliisin analyysi- ja selvitystyö olisi edelleen tarpeen, mutta mahdollisten tapausten seulonta liiketoimien suuruuden ja tulojen väliseen epäsuhtaan perustuvan parametrin avulla helpottuisi ja nopeutuisi huomattavasti.

Poliisi kohtaa myös muissa erilaisissa rikosten estämiseen ja selvittämiseen liittyvissä tehtävissään yrityksissä tilanteita ja henkilöitä, joiden osalta tulisi kyetä nopeasti selvittämään, onko asiassa syytä epäillä esimerkiksi työperäistä hyväksikäyttöä tai jopa ihmiskauppaa. Nämä tehtävät liittyvät usein harmaan talouden ja talousrikostorjunnan tapauksiin sekä ulkomaalaisvalvontaan. Tulorekisterin käyttöyhteyden avulla näissä tehtävissä tarvittavat tiedot voitaisiin saada reaaliaikaisesti.

Tulorekisterin käyttöoikeudesta olisi poliisille hyötyä myös sakon ja rikesakon määrittämisestä annetussa laissa (754/201) tarkoitetussa poliisin menettelyssä. Sakkomenettelyssä rikkomuksesta epäilty voisi tuoda esille tuloissaan tapahtuneet merkittävät muutokset, jolloin tietojen oikeellisuus voitaisiin viipymättä varmistaa tulorekisteristä saatavilla tiedoilla. Tarkistusmenettely vähentäisi syyttäjille menevien turhien valitusten määrää ja nopeuttaisi sakkomenettelyä.

Tulorekisterin käyttöönoton (1.1.2019) myötä siirryttiin reaaliaikaiseen ja palkanmaksukohtaiseen palkkatietojen keskitettyyn ilmoittamiseen tulorekisteriin, josta tiedot välittyvät tietojen käyttäjille käytettäväksi näiden laissa säädettyihin käyttötarkoituksiin. Tulorekisteri onkin nykymuodossaan merkittävä tiedonlähde, jota tulee kyetä hyödyntämään viranomaistoiminnassa tehokkaasti.

Käyttöön otettavan uudenlaisen tekniikan hyödyntäminen tulee parantamaan tietojen saatavuutta ja samalla myös vähentämään tietojen virhemahdollisuuksia. Lisäksi tieto aukottomasta lokitietojen keräyksestä tulee sinällään jo ennalta ehkäisemään rekisterin väärinkäytöksiä.

Tulorekisterin käyttäjätahojen laajennuksella tullaan parantamaan viranomaisten asioiden käsittelyprosesseja, ajantasaisten tietojen saatavuus tulee nopeuttamaan päätöksentekoa ja parantamaan tehtyjen päätösten laatua. Tietojen saatavuuden parantumisesta hyötyvät sekä viranomaiset että kansalaiset.

Kansliapäällikkö

Kirsi Pimiä

Erityisasiantuntija

Janne Juujärvi

Tiedoksi SM MMO Maahanmuutto-osasto
SM PO Poliisiosasto

VN/30075/2021-SM-6

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: